

ԼԵՐԵԼԵԱՆ

Tumshak

ՆԱԲԱՐԱՐԵՐՈՒ
ԱԶԳԱՅԻՆ
ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՆԱԲԱԿԱՆ

337 ՏԱՐԻ
1903

ԹԻԻ 13 ՄԱՐՏ 29

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԵՆ
Ա. ՄԱՍՏՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ
ԻԶՄԻՐ

M&N. HASGALIAN 623 Smyrna

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՆԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՆ	Կանոդ. Զեռնադրութիւն եւ թիւով	265
Լ. ԲԻՐԻՇՃԱՅԱՆ	Սպասում (/ երբ.)	294
Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ	Մոլեռանդութեան Զոհ	295
ՍԵԹ	Թղթակցութիւն	298
Յ. ԱԼՓԻԱՐ	Քրօնիկ	301
ՊԵՏՐՈՍ ԱԳԱՓԱՆ	Սուտը իրաւ՝ խեղճը խելօք	305
	Լրացալ	310

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Այն քաղաքներն ուր դորձակալ չունինք, զիսկէ կուտանք թէ Ա. Մամուլի բաժանորդագրինք պէտք է որ ուղղակի նմրագրութեանս զրկուի, Մանաս - Բողոքի, Փօխ - Գրով եւ կամ Թղթակցմով, իսկ այն բաժանորդներն որ գիւրութիւն չունին ուղղակի մեզի զրկելու իրենց պարտքը, կրնան զրկել Կ. ՊՈԼԻՍ ՄԵՄ. ՆՇԱՆ ՕԶԱՆ-ԵԱՆԻ Պանջի Դարսը քիւ 59:

Նոյնպէս կ'ենդրոյի մեր Մայրաքաղաքի Մեծ. Բաժանորդներէն որ հաճին վճարել մեր կողմէ իրենց ներկայացուելիք ընկալագրերու փոխարէն՝ իրենց բաժանորդացինք:

Կրկին անգամ կ'յայտարարենք մեր գաւառացի Մեծ. Բաժանորդներուն որ եթէ հակառակ իրենց խոստման անվճար թողուն եւ ուշացնեն զրկելու իրենց պարտքը՝ պիտի ստիպուինք զազրկել թերթերու ասաքումը:

Ա. Մամուլի 1 ին եւ 2-րդ. թիւերը սպասած ըլլալով, տմեն տնտէր որ այդ թիւերը կրնան վերագարձնել նմրագրութեանս նոր թիւ. մը ձրի պիտի ստանան:

Զանազան տեղերէ նմրագրութեանս նամակներ կ'հասնին բաժանորդագրութեանս համար աստճարիկով՝ փոխանակ սրտչեալ 50 դրուչ գրնին, աւելի զեղչեալ գրնեք: Միանգամ բնոյ միշտ կ'յայտարարենք թէ նմրագրութեանս իր բաժանորդագրնէն տանթիմ մ'իսկ կարող չէ զեղչել, եւ եթէ անցեալի մէջ, իր ողբացեալ Հիմնադիր-նմրագրատեան ուսուցիչներու համար զեղչեալ բաժնեգրն որոշած էր, պառճասն այն էր՝ որ այդ ծաւանակ Ա. Մամուլի տարեգրին 80 դրչ. էր եւ ոչ թէ 50՝ ինչպէս ալժմ: Հեռեւապէս ալ պ'տեսակ աստճարիկներու նմրագրութիւնս չպիտի կրնայ պատուօրանել:

Երբեմն կեղծ անուամբ եւ անստորագրելի յօդուածներ կ'ստանանք, այս ամիս զիտել կուտանք այդպիսիներու թէ պարտասրեն իրենց իսկական ստորագրութիւնն զնեւ նմրագրութեանս ուղղած իրենց նամակներուն տակ:

ԹԻԻ 13

29 ՄԱՐՏ 1903

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՕԾՈՒՄ*

(ԿԵԼԵԿՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԾՄԱՆ ԱՌԹԻ ԳՐՈՒԱՄ)

ՍՄԱՅ մանենք մեր բուն նիւթին, կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման արարողութիւնը նկարագրելու:

Լամբրոնացիին Մաշտոցը սապէս կ'սկսի.

« Կանոն յորժամ կարողիկոս ձեռնադրեն »:

« Յորժամ հանդերձեալ լինին բարձրացուցանել զոմիսիոսի կարողիկոսութեան Տանն Հայոց, նախ քնորել պարտ է, ըստ կարողիկէ եկեղեցեացն սահմանի. բայց ժողովուրդ հաշտեալ ազգա հանդերձ ամենայն խառնակութեամբ եկեղեցեացն եւ երկրաւոր խախտութեամբ քնորեն ի նոցանէ երկու արս եւ կենսութեամբ ամենայն ժողովայն քնորեն զմի ի նոցանէ վկայութեամբ ամենեցուն, ի գործս բարիս եւ ի վարքս առաքինիս, սուրբ եւ անարատ գիտութեամբ, իմաստութեամբ լի, որ կարող լիցէ հալուել զծաղովուրդն, որ յԱստուծոյ հաւատացի նմա: Իսկ յետ այսորիկ հսկումն լինիցի եւ ի վաղիսն օկիգրն Պատարագին խնդրեն չքնորելոյ հարցաքննութեամբ վարուց եւ զգործոց նորա եւ զաւանդութիւն հաւատոյն, որպէս եւ կարգեալ (է) ի ձեռնադրութիւն խախտութիւն »:

Էւ ապա ելանեն ի խորանն եւ սկսանին Մաղմուս, « Զողորմութիւնս քո Տէր յախտեան օրհնեցից »: Ինչեւ ցայն տեղին քո առէ. « Զաստատեցից յախտեանս յախտեցից զզաւակ քո »:

Էջմիածնի (Գէորգեան) Մաշտոցը հրահանող կուռայ մանրամասնարար թէ ո՞ր Պահարանէն պիտի ելլէ թափօրը և՛, եւ կ'կցէ ուխտագիր (Երզում) մը, որ չկայ Լամբրոնացիին մէջ:

Պէտք է դիտել որ պատարադի արարողութեան հետ զոյգ պիտի ընթանայ Կաթողիկոսի ձեռնադրութիւնն ու օծումը: Հետեւաբար պատարադի սկիզբն ենք հիմայ: Պատարադիչը Կաթողիկոս ընտրուած եպիսկոպոսն է. երբ կ'ըսէ « Զի ողորմած եւ մարգասէր ես Աստուած », (եւ, ըստ Գէորգեան Մաշտոցի, կ'կարգայ ուխտագիրը՝ բեմին մէջտեղը), կ'սկսին ԶԸ. Սաղմոսը. « Զողորմութիւնս » և՛, երբ կ'հանին « հաստատեցից » և՛, « եւ Սարկաւադն քարոզէ » (ըստ Գէորգեանի « մի ոմն յեպիսկոպոսաց »).

« Աղաչեցում գմարդսէրն Աստուած, վասն ծառայա իւրոյ որ ընտրեցաւ եւ կոչեցաւ ի կարգ պաշտաման եւ ի պատիւ բահանալապետական Արուսյ Սրբոյն Թաբէոսի եւ Բարբաղիմէոսի եւ խոստովանողին Քրիստոսի Սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին. զի արժանի լիցի ի ձեռն կոչմանս եւ ձեռնադրութեանս անուոյ զշնորհս եւ զօրութիւն ի բարութեանց անուղէն, յամենակալէն Աստուծոյ. կեցուցէ եւ ողորմեցի »¹:

« Կեցո՛՛ Տէր, Տէր ողորմեա՛ »:

« Եւ ասնն բառատուն « Տէր ողորմեա՛ » »:

« Եւ ապա Մայրաքաղաքի Եպիսկոպոսն ասէ (ըստ Գէորգեանի « Երեցագոյնն յԱրհիւպիսկոպոսաց » կ'ըսէ 40) « Տէր ողորմեա » ն եւ ետքը կ'յարէ »).

« Աստուծային եւ երկնայոր շնորհ, որ միշտ լնուս զպետս Սրբոյ սպասաւորութեան առաքելական եկեղեցւոյ կոչել (զայս անուն) Եպիսկոպոսութենէ ի կարողիկաւորին Տօնս Թարգմաչ, ի վերալացւորին սրբոյ եկեղեցւոյ ի սպասաւորութիւն եւ յառաջնորդութիւն, ըստ վկայութեան անձին իւրոյ եւ նմեանցն Ժողովրդեանն »:

Ես զենի՛ ձեռս ի վերայ տրաւ եւ ամենեւեան աղօթս արարէ՛, զի արժանաւոր լիցի իշխանութեան առաքելական արուսոյ անորստ պաշտել սուսջի սեղանոյ Աստուծոյ »:

Ընտրեալը այդ աղօթքի ատեն ծռենկ չօքած է. (ըստ Գէորգեանի 12 եպիսկոպոսներ ձեռք դնելով ընտրեալի գլխուն վրայ պիտի ըսեն « Մեք դնեմք ձեռս » և՛):

Ձեռնադրութենէ ետքը Մայրաքաղաքի Եպիսկոպոսը կամ Արհիեպիսկոպոսը կ'կարդայ, « Գոհանամք զքէն Աստուած մշանջեմաւոր » աղօթքը:

Այդ աղօթքը բաւական երկար է. — Աստուծոյ գոհութիւնն կ'մատուցուի իր արարչական եւ նախախնամական պարգեւներուն համար, զոր կուռայ մարդոց, Հրեշտակներու եւ մարդոց ստեղծումը կ'յիշատակուի, որոնք իր սպասաւորութեան կարգուած են: Եւ

¹ Կ'նկատուի ինք Լամբրոնացիի օրինակին, որ առելի հարազատ կրնայ համարուիլ:

մարդոց մէջ ալ եկեղեցւոյ պաշտօնէութիւնը կոչած են այդ հոգեւոր պաշտօնին: Այս պաշտօնէութիւնը, իբր հողանիւթեայ եւ մահկանացու, անարժան եւ անկարող են այդ հոգեւոր պաշտօնին եթէ Աստուած չհրաւիրէր զիրենք: Կ'յիշատակուի Բրիտտոսի գալուստը եւ փրկագործութիւնը, վերջապէս Ս. Հոգւոյն իջումը, որու արդիւնքով առաքեալները կարողացան քարոզել Աւետարանը: Ատոնց փոխանորդ եւ ժառանգորդներ կ'յարուցանէ եկեղեցւոյ մէջ, Միածնի արիւնով զնուած հոգիները հովուելու եւ խնամելու համար:

Այս յիշատակութիւններէ ետքը մասնաւորապէս բոլոր ժողովուրդի կողմէն՝ կ'աղօթէ ընտրեալին համար, որ Աստուծոյ ձեռքով կոչուած է ժողովուրդին առաջնորդելու, առաքեալական եւ կաթողիկէ եկեղեցւոյն ծառայելու, ճշմարիտ եւ ուղղափառ հաւատքը քարոզելու: Այս պատճառաւ կ'խնդրէ որ ընտրեալին տայ տաքեալական չնորհք, ոյժ բարի գործերու մէջ, անարատ վարք, անսայթաք գնացք *և*, *և*՝ (աղօթքիս այս վերջին մասը չա'տ կ'տարբերի Գէորգեան Մաշտոցէն):

Աղօթքէն ետքը, կ'կարդացուի Հին Կտակարանէն պատշաճաւոր եւ խորհրդաւոր կտորներ, Ելից զիրքէն (ԻԲ. 1-29): Առաջին թաւաորութիւնէն (Բ. 18-22: Գէորգեան չունի այս կտորը): Երկրորդ թաւաորութիւնէն (Ե. 3-11). Եղեկիէլի մարգարէութիւնէն (ԽԴ. 17-21). Եսայիէն (ԿԱ. 5-11), Պետրոսի Կաթողիկեայց Ա. թուղթէն (Բ. 1-9) եւ Մատթէոսի Աւետարանէն (ԺԶ. 13-20):

Ինչպէս կ'տեսնուի այս բոլոր ընթերցուածներ օրուան Գիրքին տեղն է որ կ'կարդացուին:

Եւ ընթերցուածներէն ետքը, ըստ Գէորգեան Մաշտոցի (Լամբրոնացիները չունի այս հրահանգը), «Հաւատամք» կ'ըսուի եւ պատարազը կ'չարուեալուի մինչեւ «Ողջոյն»:

Բնորեալը նորէն ծունգի կուգայ եւ մէկ կամ երկու եպիսկոպոսներ, կ'ներդնեն «Աստուած մեծ» քարոզը:

Շա'տ գեղեցիկ է այս քարոզը, իր եղանակին պէս, հոգեչունչ ըղձանքներով ու մաղթանքներով թրթուռն, ճիշդ նախընթաց աղօթքի խմատով եւ 11 տուներով. բացի ծանօթ «Եւ եւս առաւել» էն, *և*՝:

Քարոզէն ետքը «Առաջին Կաթողիկոսն» այսինքն՝ Մայրաքաղաքի Եպիսկոպոսն կամ երիցագոյնն յԱրհեպիսկոպոսաց, դարձեալ կ'կարդայ աղօթք մը:

Այս աղօթքն ալ բաւական ընդարձակ է, ծրագիրը նոյն է առաջին աղօթքին հետ, բայց աւելի ընդլայնուած դադափարներով, վերջին մասը, ո'ւր ուղղափի ձեռնադրեալին համար կ'աղօթէ, կ'խնդրէ Աստուծաւ որ Կաթողիկոսն Ահարոնի պէս փառաւորութիւն արդարութեամբ եւ սրբութեամբ «առաւելեալ քան զաւանս պատուականս»,

ըլլա՛յ Մովսէսի պէս հաւատարիմ, Սամուէլի պէս հոգեկից տեսա-
նող, վերջապէս Պետրոսի պէս, Որդւոց Որոտման պէս, եւ բոլոր
սուրբերու պէս: ևժ, ևժ:

Այս աղօթքի աւարտումէն ետքը ըստ Գէորգեան Մաշտոցի, եւ
րիցագոյն Արհիեպիսկոպոսը Սեղանէն կ'առնէ ոսկեղօծ աղանձին,
սրբալոյս միւռոնի ամանը, կ'բարձրացնէ եւ կ'թափէ ձեռնադրեալի
գագաթը¹, երգելով «Առաքելոյ աղաւնւոյ» չարականը:

Դպիրներ կ'ըսեն — «Ամէն ալէլուիա, ալէլուիա, ալէլուիա»:
Իսկ 12 եպիսկոպոսներ իրենց բոյթ մատներով, գագաթը թա-
փուած միւռոնը այնպէս մը նկարելով կ'օծեն որ ճառագայթածեւ
խաչի պէս ըլլայ:

Եւ օծելու ատեն կ'ըսեն.

«Օրհնեսցի, օծցի եւ սրբեսցի գագաթն Տէր (գոր օրինակ ՍԱՀԱԿ)
Կարուղիկոսիս, այս նշանու Սուրբ Խաչիս եւ Սուրբ Աւետարանուս.
եւ Սուրբ Միւռոնուս եւ աւուրս շնորհիւ, անուամբ Հօր եւ Որդւոյ եւ
Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յախեանս յաւիտեակից»:

Օծումէն ետքը, ըստ Գէորգեանի «արկանեն» զսպիտակ հայրա-
պետական Քօղն ոսկեթել ի գլուխ հորա եւ կապեն՝ զ'ոնքեան
զգօտեան յաջոյ կողմն, եւ արկանեն զնսլաւ Նափորտ բազմախաչ
ունելով նկարակերտ եւ ասեղնագործ ստորոտս եւ անկիւնս զար-
դարեալս, եւ տան ի ձեռն զԳաւաղան Հայրապետական զանուան-
եալն «Լուսաւորչի»: Եւ յետ այնորիկ կոչի ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ ԱՄԵ-
ՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ:

Ասկից ետքը Շարական մը «Այսօր զուարճացեալ ցնծան երկ-
նից» եւ «Որք արժանաւորեցայք» ընթերցուածներ Պետրոսի Կա-
թողիկեայց Ա. թղթէն (Ա. Պետրոս Ե. 1-11) եւ Յովհաննու Աւե-
տարանէն (Յովհ. ԻԱ. 11-19):

«Եւ անպահմուրեկն զգագաթն Հայրապետին եւ տան զօղջոյնս
եւ կատարին պատարագն»:

Գէորգեանը կ'դնէ Վեհաբան վերադառնալու թափօրին հրահան-
դը Էջմիածնի սովորութեան համեմատ:

* * *

Լամբրոնացիին Մաշտոցը բոլորովին կը տարբերի ասկից. ա՛յն
պատարագի սկիզբը կը լրացնէ Կաթողիկոսական ձեռնադրութիւնը
եւ երբեք օծման խօսքն չընէր:

¹ Օծման ատեն՝ Քանականի ձեռքերն (տիէրը) ոչ ձախտը կ'օ-
ծուի, Եպիսկոպոսի գլուխը ձախտին եւ գագաթին մէջտեղ եղած տեւ
ղը, (Գէորգեանը «Ճակաս» ըսած է, իսկ Լամբրոնացիներ՝ «գլուխ»)
եւ աջ յարմար (Լամբրոնացիին չոռի), իսկ Կարողիկոսին՝ գագաթը:

Երկրորդ մեծ աղօթքէն անմիջապէս ետքը սա հրահանգը կուտայ.

« Էւ ապա զգեցուցանէ զգետ ապիտակ բոլորատորոտ, ի ներս աջ եւ ահեակ կողման ազանկեացն ծիրանի կամ սեաւ ուռ՝ ծածկաբանաւ (?) եւ ֆոյ երկաւի ի գլուխ նորա, եւ ուսանոց սակերիլ զպարանցաւն փրկչական եւ Աստուածամէնի եւ Սրբոց Հայրապետացն կերպագրութեամբ բանդումեալ եւ ի վերնափորտ բազմախաչ նկարիւք եւ անգիննիւք (= անկիւնիւք) զարդարած եւ կոնքեան զգոռովն ի ձախակողմանն, Նայնպէս սակերիլ նկարիւք եւ պատկերօք բանկալած եւ այլ կոնքեան կտաւեալ զմաստեացն միշտ (?) եւ կօշիկ հոտան :

Էւ ապա նստուցանեն յԱրան եւ առ հասարակ տմենեկեան բահանային եւ ժողովուրդին համբուրի : զայն եւ պաշտեն Հարական. « Այսօր ուրախացեալ ցնծան » եւ « Որք արժանաւորեցայք » եւ որ այլ մի բոտ միջէ : Էւ փառս առեալ տսեն կշարդ ձկնեցան շնորք եւ Հարսնացեալ » : Էւ իսկուց ժամ ժողովեն եւ յորժամ զսկիզբն տանիցէ Հայրապետն պատարագին, եւ ապիցէ : « Տէր Աստուած գորովեանց եւ արարիչ ամենայն ինեղծեաց », վերացուցանէ զօղն եւ բացաւ զխով աւարտ վերջնուրդն :

Նայնպէս եւ եպիսկոպոսունքն զգեանուն ազանկիս եւ ի վերայ նաւորտ եւ եմիսրոն եւ բազպան արկցեն եւ ուսանոց եւ կոնքեան տնեակ բարձօք նորա կարողիկան : բայց ոչ զօղին (= սօղին) եւ ոչ բազմախաչեան զգեանուն :

Էւ բահանային զգեանուն ազանկիւք եւ ի վերայ ուսանոց եւ նախորտ եւ բազպան ոչ արկցեն :

Էւ տարկաւագունքն հորանի գտեղոյ՝ ապիտակ հանդերձիւ, եւ զանեակ ուսովն ուրաք արկանեն : եւ այսպէս առհասարակ ախարք տաւալ աջ եւ ահեակ սեղանոյն կան ի սպասու Հայրապետին Սրբոյ :

Բայց նախ բան զՊատարագն, յորժամ աւարտի ալիւս Աւետարանին, հանեն զեմիսրոնն զհայրապետին եւ զեպիսկոպոսոսացն մինչեւ կատարի պատարագն : Էւ ապա դարձեալ զգեցուցանեն :

Էւ յետ այսորիկ խորհրդածեն ի դիմաց պատուիրանաց Հագարյն Սրբոյ առ խրատ նորա ի կէտ Հայրապետին, եւ տսեն Սաղմոս. « Օծեր իւղով » : « Տէր հովուեցե » :

Հոս կ'ընէ Պետրոսի կաթող. Ա. թղթէն (Ա. Պետր. Ե. 1-11) եւ Յովնանու. Աւետարանէն (Յով. ԻԱ. 11-19) ընթերցուածներ :

« Էւ ապա կարգան զիղանիւն, Էւ ապա փառս տուեալ Սրբոյ Երրորդութեան, որ է օրհնեալ յաւիտեանս Ամեն :

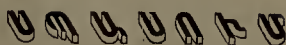
Էւ սկսանին տապի կարողիկոսին Հարական Գ. 2 « Այսօր ուրախացեալ ցնծան » եւ երբան մինչ ի տեղի կերակրոցն » :

* * *

Հայոց կաթողիկոսական ձեռնագրութիւնն ու օծումը, որ գտերէն ի վեր հաստատուած եւ մի միայն Հայ. Առաքելական Եկեղեցւոյ յատուկ բարորդութիւն մըն է, կուտայ կաթողիկոսին նուիրակութեան ամէնէն բարձր աստիճանը եւ իրաւասութիւնը Եկեղեցւոյ կառավարութեան մէջ :

ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

¹ Այս կարճ ոչստւումասիրոյիւնը պատրաստած էի՝ երբ Բազմալիւսի մէջ երեւցաւ (1903, Մարտ, թիւ 3, էջ 109-113), « Ձեռնա-

Կայնամ՝ պիշ պիշ կը նային
Լերկ ժայռերը ծովափին,
Ու կը սպասեն որ աղի
Կոհակներուն կատաղի
Փրփուրներուն տակ թաղուին
Լերկ ժայռերը ծովափին:

Փարախին մէջ գառնուկներ
Մայիւններով տարուբեր,
Մայր ոչխարին կարօտով
Կ'ողջան սուգը հոգեխռով
Ու կըսպասեն անհամբեր,
Մայիւններով տարուբեր:

Սիրահարի սրբոտը թունդ
Յուզումներու խոր անդունդ,
Սէրը կ'երգեն բարբառուն
Աշուն, ձմեռ թէ գարուն,
Կերտեն կեանք մը անծընտնող
Յուզումներու խոր անդունդ:

Խորհող մըտքեր՝ սերմնացան
Մըշակներու հիշդ նըման,
Սերմ— մտածումին ուռ-հացման
Յար ըսպասեն անբաժան.
Հերկեն մըտքեր, կոշտ խոպան,
Մըշակներու հիշդ նըման:

* * *

Սպասումն է այս կեանքին
Մեծ Օրէնքը ցաւագին,
Յոյս երազներ կը ցնդին
Անհուն ծոցը Պատրանքին,
Պէտք է յարգել տակաւին
Մեծ Օրէնքը ցաւագին:

ԼԵՆԻՆ ԲԻՐԻՇԷԱՆ

Կրօնը Զայ Կարողիկոսին » խորագրին տակ, որիչ ոչտուննաւորոշ
քիւն մը. — վեր. Յօդաւարդին պատմական և իրաւաստկան տեսու
րեան համաւիտ կարեւի չի ըլլալ: Թերեւս առիթ կունենանք անդրադառ
նալ այդ կարեւոր խնդրին վրայ:

Բ. Վ.

ՄՈԼԵՌԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԶՈՅ

(ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ)

Երկար տարիներ առաջ ճանչցած էի այդ օտարազգի կինն՝ այդ վաստակաբեկ թշուառ այրին՝ հինգ մատաղատի զաւակներով բնականորեւած — երկուքը մանչ երեքը աղջիկ — միակ ժառանգութիւնն որ մնացած էր օրն օրին ապրող իր վաղամեռիկ գործաւոր ամուսնէն, եւ որոնց ծանրութեան տակ կ'ընկճէր՝ ոչ մէկէ յոյս կամ օգնութիւն ունենալով՝ կ'ընկճէր, այլ ճիշդ բա՞ն է այս՝ ժեր, քաջ եւ արի կնոջ մը համար՝ մը դշխեմ բաղդի հետ կ'ոգորէր ոտ առ ոտ եւ տակաւին մինչեւ ցայսօր կ'ոգորի միշտ աննկուն, միշտ անսխառ նա այն ժամանակները տակաւին երիտասարդ իր լքուն տարաբաղդ վիճակին մէջ՝ կը տքնէր պատուաւոր աշխատութեամբ սնուցանել իր սիրասունները՝ որոնց վրայ կը գորգուրար աննկարագրելի սիրով, եւ որոնց օրական հացն հայթայթել այն միակ հոգն էր՝ որ կ'զրադեցնէր յարաժամ իր մայրական հնարագէտ միտքը, Գեղեցիկ էր տիկին Թերեզա — ոչ անշուշտ, առանց բացարձակ տղեղութիւն մ'ըլլալու։ Արդեօք այդ պարագային վերագրելի էր այն դգաստ վարքը՝ որ իր յետին թշուառութեան մէջ յաւատ անսայթաք՝ դերձ մնաց ամէն բամբասանքէ։ Հգիտե՛մ, այլ սա գիտեմ թէ այնքան երկիւղած ու պարկեշտ քրիստոնեայ մէջ տիկին Թերեզա կաթոլիկ եկեղեցւոյ զաւակ, որ զինք յաւատ անկարող ճանչցած էի — եթէ կնոջական բիւր հրապոյններով օժտուած իսկ ըլլար բնութենէ — ամենափոքր մեղանշում մը գործելու իր պատուոյն դէմ, եկեղեցւոյ պատուիրաններուն դէմ, այն եկեղեցւոյ՝ ուր ճշմարիտ հաւատացեալի ջերմեռանդութեամբ անպակաս կը յաճախէր ամէն օր՝ հոն գտնելով ամէն սփոփանք եւ կեանքի բուռն պայքարը անդուլ անդադար մղելու ամէն ոյժ։ Մայրական անթերի սէրն կատարեալ անձնադոհութիւն չե՞նթաղրեր արդէն եւ ամենէ՛ զօրեղ դեղթափը չէ՞ կնոջ մը համար միշտ անուանաբերիչ, միշտ աղէտալի ամէն տեսակ փորձութեանց դէմ՝ որոնց առիթ տուող ընտանեական ու հոգեբանական սկզբնապատճառը եթէ լաւ քննենք՝ փափկասուն ու անգործ կեանքը կը գտնենք ստէպ։

Եւ ստուգիւ ծաղկահասակ խեղճ այրին իր ամուսնոյն տարաժամ մահուանէն իվեր՝ որ ճակատագրի մէկ անդուծ վճիռով խլուած էր իր գրկէն, առ յաւատ հրաժեշտ տուած սիրոյ եւ աշխարհային հաճոյցի, եւ զԱստուած միայն յիշելով՝ թեպէտ նա զինք մոռցած երեւէր, իր զաւակները մեծցնելու հոգն ունէր միայն։ Եւ այդ ճարպիկ կինը, այդ տիպար մայրն ու ամուսինը ծնողական անդուլ

հոգածութեանը մէջ իր նպատակին հասնելու համար ո՞ր ախտանքի առջեւ կասած էր երբէք, ի՞նչ միջոցներ չէր հանճարած, ի՞նչ տեսակ տեսակ արուեստներու խելամուտ չէր եղած ինքնօգնութեամբ: Ձէ թէ միայն լուացքի, չէ թէ միայն արդուկի կը վազէր փրածիւր այրին — եւ գրացիք՝ որ կը ճանչնային զինք ու զիտէին իր թշուառ կացութիւնը, ամէն առթիւ կը կանչէին զինք այդ աշխատութեանց — այլ նաեւ ապրուստի ծանօթ եւ հասարակ եղած այդ միջոցներէ զուրս դաւակնելուն օրապահիկն հանելու համար ուրիշ հնարքներ ալ — միշտ պատուաբեր — ի գործ կը դնէր: Ի՞նչ լաւ օրինակ կրնայ ըլլալ այդ կինը իրեն վիճակակից կարգ մը հայազգի մայրերու՝ որք իրենց գլուխը եկած զժբաղդութեան առջեւ սմբած ու նկուն եւ գործելու անյօժարձ ձեռքերնին կտպած կը նստին, ունեւոր աղքատկաններու պատահական ձեռնտուութեանը ակնկալելով եւ աւելի կամ նուազ յայտնի մուրդութեան զիմեւու միտում կը յայտնեն, այդ վիճակը, աւա՛ղ, նուազ ատորհացուցիչ դտնելով քան պատուաբեր օրհնեա՛լ աշխատութիւնը՝ որ մեր աղքի մէջ զժբաղդաբար այնքան յարգ չունի: Ծառայելու անարամադիր այլ մուրալու պատրաստ ո՞րքան հայ կարօտ մայրեր ունինք: Մեր մէջ դեռ հազիւ ճանչցուած է կեանքի արդի ամենաբուռն պայքարին մէջ իգական սեռին եւս մասն ունենալու բռնադատիչ հարկը՝ կը սեռենք կիներ, օրիորդներ՝ որք հարկը պահանջած ժամանակ իրենց տաղանդը, իրենց կարողութիւնը գործածել կը վարանին, ամօթ կը սեպեն . . . :

Այլ տեսներք թէ ի՞նչ էին օտարազգի Թերեզի՝ այդ ճարպիկ ու գործնական կնոջ դուռն ապրուստի նորանոր միջոցները, Նա բեկաւոյժ մ'էր եղած եւ յաջող բեկաւոյժ մը ամէն տեսակ ճմլածներու, գեղածներու, խախտածներու ու նա՛եւ բեկածներու: Քանի՞ քանի՞ անբոյժ մնացած խեղութիւններ կը դարմանուէին իր վարժ ձեռաց չփութներով ու մարձուքներով: Նա զիտէր պղտի ու մեծ ամէն տեսակ խոցերու գործողութիւններ կատարել եւ սպիացնել զանոնք իր կնոջական օգտակար սպեղանիներով եւ երբեմն զիտական տաւազով պատրաստած գեղերովը՝ զորս սորված էր բարեսիրտ բժիշկներէ՝ որք ճանչցած էին զինք իբր մանկաբարձ, քանզի հա՞րկ է միթէ ըսել, ի պահանջել հարկի դայեկութիւն ալ կ'ընէր այդ աչքաբաց կինը: Հապա խիթքի, փորհարութեան, դաւուկի, նա՛եւ թանջքի եւ օձացաւի համար իր մասնադիտական գեղերը՝ որք բուժիչ հրաշալի աղդեցութիւն մը կը ցուցնէին գրեթէ միշտ: Աւելցո՛ւր ասոնց վրայ թրթռակ անոյշ լեզու մ'որ իր զժբաղդութիւնով արդէն յանձնարարելի պատուական կինը աւելի եւս համակրելի կ'ընծայէին, եւ վեր ի վերոյ դադափար մը կրնաս կազմել այն յաջող բարեմասնութեանց մասին՝ որք զինք կը յատկանշէին: Իր աշխատութեան ժամերէն զուրս ամէնք սիրով կ'ընդունէին ու

կը յարգեին տիկին Թերեզան՝ որ հարուստներու համար սա ամենահաճոյ յատկութիւնն ալ ունէր որ բոլոր լեզուաւորութեամբն հանգերձ իր թշուառութեան խօսքը՝ ակնարկութիւնն իսկ չէր ընէր բնաւ՝ կուսակցութիւն միշտ ծանր կուգայ փորձենին կուշտ ու կոնակնին տաքուկ ետասէր հարուստներու ցաւալի պարագաներ լսել։ այլ այն կարկած ու պատառոտուն ձորձերը՝ որոնցմով կ'երեւէր թշուառ այրին, իր եղկելի վիճակը չէի՞ն յայտնէր բարձրարարաւ։

Պատառոտուն, այս', քանզի հագուստի ու արդուաբղի վրայ խորհելու ոչ իսկ ժամանակ ունէր իր անձը գլխովին մոսցած, ուրացած եւ իր դաւակաց բոլորամուէր առաքինի մայրը։ Իր անձը հաւենք եւն կամ ոչ՝ որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր, բաւական էր որ իր գործերն ու ծառայութիւններն հաւենուէին։ Այլ ասով մէկտեղ ի՞նչ անստգիւտ մաքրութեամբ կը ծփայէին իր գրգռեքը, ո՞րքան կոկիկ ցոփլիկ էր իր տունը — խրճիթն ըսել կ'ուզենք — որու վարձքը բերնէն կտրելով ամենայն ճշտութեամբ վճարելու փոյթն ունէր միշտ։ Եթէ կալուածատէրը — որքան հարուստ նոյնքան ժրլատ մէկը — զինք դո՞ւրս վանաէր վճարի անճշտութեան պատճառաւ, եւ զայդ բնեւեւ ալ կարող մէկն էր, այն ժամանակ գործովաւորութ մայրն ո՞ւր պիտի գտնէր իր սիրական ձագուկներուն համար յարկ եւ ապաստան . . . :

* * *

Ասկէ ամիս մը յառաջ կաթոլիկ տան մը մէջ յանկարծ կը հանդիպիմ տիկին Թերեզայի՝ զոր վաղուց կորուսած էի աչքէ, եւ որ բեկարութեան գործողութի մը համար կը դառնուէր հոն։ Միշտ նոյն խեղճուկրակ բղիկ բղիկ հագուստները, եղկելի կնոջ երբեմնի առոյգ կազմութիւնը խանդարուած՝ խաբխած էր արդէն, եւ կանախաւորուն փոթերով իր աւերուն երեսն ակօսացած։ Թշուառութիւնն ո՞րքան չուտ կը խամրէ՝ զմարդ։ Դժուարութիւն չենք ունենար զիրար ճանչնալու։ Տեղեկութիւններ կը հաբցնեմ իր արդի վիճակի վրայ։ Հազիւ զգալի փոփոխում մը կրած էր այն՝ երկու մանչերուն գործի մոնելովը, որոնց ստացած դոյզն շարաթականները խիստ պղտի օգնութիւն մը կ'ըլլային ընտանեաց համար։ Երիտասարդք իրենց անձնական ծախքերը չունին միթէ, ծախքեր հագուստի համար՝ զոր պատասնեկան բնազդը կ'ուզէ կարելի եղածին չափ կսկիկ ու վայելուչ ընծայել, ծախքեր հաճոյից համար, քանզի երիտասարդն իր հաշուին զուարճանալ կ'ուզէ։ Ո՞ր ժամանակ որ զիական անձնութիւններ կրցած է չէ թէ հաւասարել՝ այլ մօտենալ իսկ մայրականին։ « Ի՞նչ ընեմ, դաւակներս նեղացնել չեմ ուզեր։ Ի՞նչ, զրկուին ամէն զրօսանքէ, կ'ըսէր միշտ զոնուելու պատրաստ բարի մայրը, խեղճերը քիչ մը չզուարճանա՞ն աշխարհի վրայ, երբ տասարդ են, այդ հասակն իր անհրաժեշտ հաճոյքները չպահանջե՞ր։

Որք մնացած զսուականերուս գոհունակութիւնը տեսնել՝ ճշմարիտ մխիթարութիւն մը չէ՞ իմ թշուառ կացութեանս մէջ։»

«Եւ ի՞նչ եղաւ աղջկանդ նշանաւոր խնդիրը», հարցուց յանկարծ զինք ճանչցող յոյն օրիորդ մ'որ սրահին միւս ծայրը նստած էր, քանզի՝ հա՞րկ է ըսել՝ արդէն կարգցու աղջիկ հասուցած էր տիկին Թերեզա՝ իր անդրանիկ զաւակն աղջիկ ըլլալով։ — Ի՞նչ պիտի ըլլայ, ետ ձգեցինք, պատասխանեց թշուառ այրին անտարբեր շեշտով մը։ Անտարբեր չե՛շտ, այլ երբուքնէ՞ իվեր մայր մը, եւ Թերեզայի նման խանդակաթ արթուն մայր մ'անտարբեր շեշտով կը խօսի՝ երբ մանաւանդ խնդիրն աղջիկ կարգելու վրայ է՝ զոր անձկանօք կը փափաքի օր յառաջ տեղաւորուած տեսնել՝ միեւնոյն ժամանակ իր վրայ ծանրացած բեռէն ու պատասխանատուութենէն թեթեւնալու բնական տենչով։ Այդ անտարբերութիւնը մեր Իզմիւրի հայ մայրերը կը յայտնեն միայն . . . Երբ խնդիրը իրենց մանչ զաւակը կարգելու վրայ է։ Օրիորդ Քարօլինայի ձեռքը խնդրող փեսացուն անյարմար մէ՞կն էր արդեօք, կը խորհիմ իւրովի՝ ես որ կ'անդիտէի այդ դէպքը, արդեօք զինո՞վ մ'էր, սրկիա՞յ մը, զատարկապո՞րտ մը, մոլի՞ մը՝ որ այդ բարի մայրը կը զլանար իր սիրասուն աղջկան բաղդն ու ապագան անոր ձեռքն յանձնել։ «Ետ ձգեցինք», ըսած էր զաւակասէր մայրը. արտակարգ պատճառներ պէտք են մէջտեղ մտած ըլլալ որ աղջկանը նշանաւոր խղէ, այդ անպատեհութիւնն ինչպէս մեր նոյնպէս եւ միւս հասարակութեանց մէջ հետզհետէ հազուագիւտ դարձող փեսային կողմէ տեղի ունենալով գրեթէ միշտ։ Խօսքին մէջ մանեկով՝ «Եւ ինչո՞ւ ետ ձգեցինք տիկին Թերեզա, կը հարցնեմ հետաքրքիր, խնդրեմ բացատրեցէք։

(Մնացածը յաջորդով)

Մ ՆՈՒՊԱՐԵՍՆ

Թ Ղ Թ Ա Կ Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Կ. Պոլիս, 17 Մարտ 1903

Սերէի Բաբէյա. — Երէկուան նուագահանդէսը այս տեղի օրուան կարեւորագոյն դէպքն է մեր համայնքին տեսակէտով, ուստի այսօր ուրիշ բանի վրայ չպիտի խօսիմ քեզ։ Եթէ այդ ընթերցողներուդ մէջ գտնուին անանկներ որ ասիկա չտիպողանց չ'ապրութիւն նկատեն եւ նուագահանդէս մը անարժան համարին ամբողջ թղթակցութիւն մը գրաւելու, ապահով եմ թէ ընթերցողներդ տարբեր կերպով պիտի մտածեն. եւ ես որ երբեմն կը գեղերիմ Պատրիարքարանի տիրացուական խնդիրներու շուրջը, — յաճախ ակամայ,

պէտք է խոստովանիմ, — այս անգամ մէկ կողմ կը թողում զանոնք նկարագրելու համար քեզի այն գեղեցիկ հանդէսը, զոր կազմակերպեց Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան կողմէ կարգուած Մասնախումբը:

Ըսեմ անմիջապէս. Մասնախումբը կազմուած էր այնպիսի տարրերէ որոնք մեր Կ. Պոլսոյ հարուստ հայ երիտասարդութեան *crème* կը կազմեն. Վսեմ. Շամտանճեան խան ալ, որ ամէն բարեգործական հանդիսութեան մէջ իր տեղը ունի միշտ, իր աջակցութիւնը նուիրած էր այդ Մասնախմբին, որուն կը նախագահէր Վսեմ. Գաբրիէլ Էֆէնտի Նորատունիեան. Նուագահանդէսին արուեստագիտական մասը մասնաւոր խնամքի առարկայ էր այս տարի, եւ, ինչպէս գրեցի ասկէ առաջ, ջանացուեցաւ որ այս հայ հանդէսին մէջ հայ արուեստագէտներ լսելի ընեն իրենք զիրենք. Նիւթական տեսակէտով ալ յաջողութիւն մը եղաւ ձեռնարկը, որովհետեւ զործը վարդնեւրուն փորձառութիւնը եւ Մասնախմբի բոլոր անդամներուն ալ բարի կամեցողութիւնը ձեռք ձեռքի տուին. հասոյթն է գրեթէ 1000 ոսկի, ինչ որ անակնկալ մը չէր:

Կիրակի օր, ժամը 8ին, երբ թէրէ — Պաշլի թատրոնը խուռն բազմութեամբ լեցուած էր արդէն, Վսեմ. Ռեալան փաշա, որ իր բարձր հովանաւորութիւնը շնորհած էր նուագահանդէսին, իր մուտքը ըրաւ պատուոյ օթեակին մէջ: Քիչ ետքը արուեստասէրներու նուագախումբը հնչեցուց Համբիտիէ Մարշը, զոր յոտնկայս ունկնդրեց ժողովուրդը: Նուագախմբին կ'առաջնորդէր Պ. Պրանն, եւ երաժիշտներուն գրեթէ ամէնքն ալ օտարազգի էին: Զուլթակները, թաջութակները, սրինգները, եւ սխրաձայն օպուսան լսեցուցին մեզ նաեւ ուրիշ կատրոններ որոնք խորթով լսուեցան:

Հանդիսականները ընդհանրապէս հայ էին, եւ անոնց մէջ չէին նշմարուեր ուրիշ տարիներու պէս ամբողջ ընտանիքներ՝ թոռներով եւ մամիկներով: Մասնախմբին կողմէ կարգուած ֆօնիսերներ, գէշ աղէկ տեղաւորած էին եկողները: Սրահը եւ Պեյ էքսաժի օթեակները զբաւած էին մեր քաղքենի գասակարդին ներկայացուցիչները՝ վայելուչ արդուզարգերով: Իսկ բարձր գասու բոլոր հրապոյրները պէնտադաններու մէջ կեդրոնացած էին. օթեակներուն առաջքը զարգարուած էր գրեթէ բոլոր հարմացու աղջիկներովը հայ յայֆին, — անոնք որ այսօր Կ. Պոլսոյ հայ աղջկանց մէջ առաջնութիւն ունին իրենց դրամօժիտով կամ գեղեցկութեամբ, — չղարչի, գիպակի, անդուսի մէջ փոփոխուին ու մարմնուին: Ասոնցմէ յիշեմ քեզի ամէնէն գեղեցիկները, որոնք, ըստ իզմիըը ճանչցող բարեկամի մը վկայութեան, մրցման մէջ ստուեր պիտի ձգէին քու քաղաքակցու հիւներուդ աւանդական համբաւեալ գեղեցկութեան վրայ՝ Օրիորդ Անանօֆ իր սպիտակ չրջագդեստովը, Օր. Սէֆէրեան բաց նիլ բեհեզով ու սեւ փետրազարդ գլխարկով, Օր. Ներսէսեան իր կապոյտ

շղարշէ կէս հուանի պըռզովը զոր կը պծնէին ժանեակներ, յետոյ Օր. Սերովիչէն, Օր. Սերոբեան, Օր. Գարակէօղեան, Օր. Զպուքճեան, Օր. Նուբեան, որոնց ամէն մէկը իր յատուկ շնորհքը ունէր։ Իսկ տիկիները, այս անգամ, հակառակ իրենց սովորութեան, հաճիր էին՝ մեծ մասամբ՝ օթեակներուն մէջ չցուցադրել իրենց անցած զեղեցիկութեան յաւակնոտ հրապոյրները եւ մտնէին արդուզարդերով եկած էին, աւելի դուրս ցցուեցնելու համար իրենց աղջկանց սիրունութիւնը, ինչպէս գոհարավածաւը իր ծախու աղամանդները մտնէ խորքի վրայ կը գնէ, անոնց փայլը աճեցնելու համար թաւիչին ստուերոտ փափկութիւններուն շնորհիւ։

Գալով նուագահանդէսին Արուեստադիտական մասին, — առանց խօսելու Հէկէի վրայ, զոր անշուշտ դասական երաժշտութեան սիրահարները շատ ճաշակեցին եւ որ երէկ ինծի քիչ մը յօգնած կ'երեւար, — կ'անցնիմ իսկոյն հայ արուեստագէտներուն՝ Օրիորդ Տատեանի, Օրիորդ Մոլտովաքի եւ Պ. Յնաքլեանի, որոնք ամէնէն աւելի կը շահագորդէին Թէրէ Պաշլի թատրոնին մէջ նոյն օրը հաւաքուած ունկնդիրներու խումբը։

Օր. Աթինէ Տատեան, բարձրահասակ նուրբ աղջիկ մը, վարդադոյն շղարշներ հագած էր զիպակէ լալն փօլաններով, որոնք սակայն չէին կրցած լայնցնել իր շխտակ հասակը, զրեթէ առանց կորութեան եւ առանց ելեւէջի։ Սեւ առատ վարսերը՝ զլիւռն վերեւ ամփոփուած՝ ճակտին մէկ մասը կը ծածկէին, զինքը տառջին անգամ տեսնողները չպիտի հաւատային այն ներշնչման եւ զիւրաթեք մասներու շարժումին, զոր ի յայտ բերաւ մանսօյին նուագելով։ Երկրորդ անգամն էր որ կը լսէի դայն. դրեթէ չորս տարի յառաջ, դարձեալ Հիւանդանոցի նուագահանդէսին, երբ հազիւ 14 տարեկան կար, քանի մը կտոր զարկաւ որոնք սկսնակը կը մատնէին։ Բայց անկէ ի վեր ի՞նչ այլափոխութիւն. ճշմարիտ virtuose մըն է հիմայ, տիրացած՝ երաժշտական նրբագոյն երանդները արտայայտելու կարողութեան։ Երբ զարկաւ մեղ Գառուսէ եւ Այսայէ հատուածներ, լսեցուց այնպիսի ձայներ, զորս մարդ երբեք չի կրնար մանսօյինէ մը սպասել. իր դերաճարտար մասներուն տակ, այդ ապերախտ զործիքին թաւ ու սուր հնչիւնները արտասովոր հրապոյր մը կուտային կուռոյի եւ Վէրտիի քաղցր շեշտերուն։

Օրիորդ Նուարդ Մոլտովաք հազիւ տասնըֆինգ տարու աղջկան մը երեւոյթը ունէր, կարճ դանդրազեղ մազերով, զոր երկու կողմէն կապոյտ ժապաւէններ կը ընէին ճակտին վրայ. իր անուշիկ փոքրիկ դէմքը ժպտուն պուպրիկի մը արտայայտութիւնը ունէր եւ իր կապոյտ շղարշէ շրջազգեստին մէջ, որուն թեւանները կը ծածանէին ամէն քայլին, անհունապէս շնորհալի էին իր բոլոր շարժումները, իրենց անսեթեւեթ հանդամանքովը հրապուրելի ինչպէս կը վայլէ աղջկան մը որ նոր կ'ելլէ մանկութենէն։ Օրիորդ

Մալտովաք ջութակի վրայ զարկաւ ամսալրօգոյի մէկ երգը եւ Հիւպէի Լէ Ֆիլեօզֆ, եւ յայտադրէն զուրս երրորդ կտոր մըն ալ, Սուռսինով, երեքին մէջ ալ ի յայտ ածեց նուրբ զգայնութիւն եւ երաժշտական զիտակցութիւն։ Այս տաղանդաւոր ջութակահարու հին մօտերս Բարիդ կ'երթայ հոն երաժշտանոցին մէջ կատարելաւ գործելու իր արուեստը։

Գալով Պ. Ֆնտըքլեանին, անիկա դեռ նոր դարձած է Բարիդէն ուր կ'ուսնէր նկարչութիւն, սակայն հոն առիթ գտած է նաեւ մըշակելու իր պատիրօքնի ձայնը։ Հինգ վեց կտորներ երգեց, որոնց համակիր ընդձեռնութիւն եղաւ ունկնդիրներուն կողմէ։

Քանի մը խօսք ալ երկսեւ խմբերգին վրայ, որ կը բաղկանար ղեռահասակ արուեստասէրներէ, որոնց տասերկուք օրիորդներ էին՝ Եւրոպացի եւ յոյն։ Զանոնք վարդն էր Մայքսքրօ Մանաս, եւ անոնց կ'ընկերանար՝ զաշնակի վրայ՝ Պ. Հրանտ Շամսանճեան, որդի Գրիգոր խան Շամսանճեանի։

Կը տեսնեա թէ զանազանութիւնը չէր որ կը պակսէր այս նուազահմուտին, ուր աչքն ու ականջը հաւասար վայելքներ ունեցան։ Ու երբ նուազախումբը հնչեցուց վերջին կտորը՝ ցաւով կը բաժնուէինք թէքէ Պաշըի թատրոնէն, հակառակ դուրսի պայծառ օլին եւ զեղեցիկ արեւին որ կ'ստիկզօժէր ու կը զեղերինէր դարնան առաջին կիրակին։

Ս Ե Թ

Ք Ք Մ Ա Ի Ա

Գաւառական ժողովէն անմիջապէս ետքը, կարգը շուրջառնելուն եկաւ նորոգութիւն։

Պէտք էր տառնց վրայ ալ մտածել քանի որ ժամանակը մաշեցուցած, քրքրտած էր մեր ժամին շուրջառնները ճիշտ ինչպէս բամբաւանքը ծրվիկ-ծրվիկ կ'ընէ զեղեցիկ այլի կնոջ մը բարոյականը։ Բոնուելիք տեղերնին չէր մնացեր։

Այս միջոցիս երբ ամեն բան կը վերակենդանանայ, երբ ծառերը կը ծլին, փօսածները կը նրբանան, ակօցնին գլխարկները կը ցուցադուլն, բաց քրաւնիւնները մէջտեղ կ'ելլեն, թատրոնները կը զոցուլն եւ կը բացուլն վարդերը, հին, մոռցուած սէրերը կը խլրաին, կեանքը նոր, թարմ ուժեր կ'առնէ, խղճամասնքները կը կազդուրուին խոստովանութեամբ, երբ հոգիները կը մաքրուին հաղորդութիւնով, այո՛, այս renouveau ի միջոցին, շուրջառնները նորոգելու գաղափարը չի զարմացներ զիս, մանաւանդ որ լուսադոյն գաղափարները Մարտին կը ծնին . . . կատուներու պէս։

Շաա բան կը զուրցուի կոր սակայն շուրջառններու շուրջը։

Ո՞վ պիտի չինէ զանոնք, ի՞նչ գոյն պիտի ըլլան, եւ ի՞նչ կերպասէ:

Ժողովուրդը, այդ միամիտ տղան, չէք գիտեր որքան կարեւորութիւն կուտայ կոր այդ խնդրոյն եւ ինչ եռանդով կը բազմի կոր ասով: Ամսէ մ'իվեր այդ նորոգութեան լուրը ամենուէն բերանն է, շուրջառ հոս, շուրջառ հոն:

Եւ ըսել թէ ասկէ ամիս մը առաջ, ընտրութիւններու ժամանակ ոչ ոքի քով այդ հետաքրքրութիւնը կար գիտնալու համար թէ ինչ կերպասէ չինուած են մեր երեսփոխանները եւ ինչ գոյն ունին անոնք: Ուրկէ կը հետեւցնեմ թէ մեր համայնքին համար աւելի կարեւորութիւն ունի շուրջառ մը քան երեսփոխան մը:

Կենսական խնդիրը սակայն անլուծելի կը մնայ տակաւին: Ո՞ւրկէ պիտի դայ շուրջառներուն չինութեան համար պէտք եղած դրամը: That is the question:

Ծանօթ եւ ազնուասիրտ տիկիններէ յանձնախումբ մը՝ զոր կը կազմեն Տիկնայք Մատլէն Դ. Եսայեան, Տ. Արմինակ Կոստանդ, Լիւսի Յակոբ Ալիբար եւ Լիզպէթ Ս. Ասլան, սիրալստար յանձն առած է, կըսեն ինծի, հանգանակութիւնով ձեռք բերել պէտք եղած գումարը՝ վաթսուս ոսկիի մօտ բան մը, եթէ չեմ սխալիր: Արդէն հանգանակութեան մը ամենէն կարեւոր մասը պատրաստուած, լմացած է: Տետրակը:

Մաքուր՝ կոյս աղջկան մը շրթներուն նման եւ ճերմակ՝ ինչպէս կըլլան կարտէնիային թերթերը, այդ ժապաւինեալ տետրակին էջերը, իրենց անարատ սպիտակութիւնը կը պահեն մինչեւ այն վայրկեանին ուր այս տողերը կը գրեմ:

Յանձնախումբին նաղելաշուք անդամուհիները, հակառակ իրենց ունեցած անձնական ազդեցութեան եւ այն յարգանքին զոր մեզ կազդեն, դեռ չեն կրցած յաղթել իրենց վարանումին, որով հանգանակութիւնը ետ կը մնայ սուրուած ժամացոյցի մը պէս:

Շատ բացատրելի է սակայն իրենց վարանումը: Մէջտեղը այնքան հանգանակութիւն կայ որ: Ժապաւինեալ տետրակ՝ ուղածիդ չափ, ամեն վայրկեան, ամեն տեղ, ամեն մէկ քայլիդ, on en a mis un peu partout:

Բնականաբար այդ Տիկինները շուարած մնացած են եւ չեն գիտեր ուրկէ սկսին, վերջացնելու համար այդ գործը:

Ծառայութիւն մը մատուցանելու համար իրենց, անշուշտ կը չեն ինծի գիւրին եւ գործնական միջոց մը ցոյց տալ իրենց որով յոսանըչորս ժամուան մէջ, կը յուսամ, պիտի կրնան դուրս հանել գործ մը որուն գլուխը կը գտնուին:

Նախ պէտք է ընդունին թէ շուրջառներու չինութիւնը luxet բան մ'է որմէ ժողովուրդը — ես, դուն, ան — կը խրաչի եւ քիչ մ'ալ իրաւամբ:

Անդրին՝ բաղդին Բենիամինները կան, հարուստները, որոնք, — զրաւ կը զնեմ — մեծ փութկոտութիւն ցոյց պիտի տան իրենց վրայ առնելու այդ հոգը, մանաւանդ երբ հրաւէրը դայ արտանկ ընտրանօք կազմուած յանձնախմբի մը կողմէ որուն անդամութիւններուն անունը քիչ մը վերը տուի:

Ուրեմն փոխանակ մէկ երկու հարիւր հոգիի գիմելու, աւելի խեղացութիւն է միայն տասը հարուստ տիկիներու դուռը ափ առնել ուր ապահովապէս պիտի գտնեն իրենց գիրքին արժանաւայել ընդունելութիւն մը եւ այսպէսով պիտի դիւրացնեն թէ իրենց եւ թէ չուրջառնելու դործը:

En attendant սակայն, անդին շուջառնելը կարուելու վրայ են եւ Զատիկին մեր տէրաւորները եւ տիրացուները — գործին մէջ չապիկ ալ կայ — նոր մորթով մը պիտի փառալանեն Յարութիւնը Քրիստոսին:

Պչրասէր կնկան մը պէս, մեր եկեղեցին պարտքէ չի վախնար, հետևաբար առանց մտածելու որ ո՞վ պիտի վճարէ հայթայթողին հաշիւը, կանխաւ կտրել, թափել է:

Մինչև Ծաղկազարդին օրը ամենքն ալ կարուած, լմնցած պիտի ըլլան, շուրջառնելը եւ չապիկները:

Անհամներու համար թերեւս ներելի չըլլայ վերեսիյն հագուել, բայց եկեղեցին տարբեր է: Ով որ ֆրէսի կ'ընէ ժամին, փոխ տայ Աստուծոյ, թէ եւ Քրիստոս երբէք չէ օգտուած այս խօսքէն, քանի որ գիտենք թէ խաչեցեալը տաս փարտ պարտք չունէր թխացալին վրայ:

Ժամանակները որքա՛ն փոխուած են: Ան՝ որ հիմը զրաւ մեր եկեղեցիին, կը գոհանար պարզ ապայէ վերարկուով մը, իսկ աւնոնք որ Անոր փոխանորդներն են այսօր օրթօնան կերպասէն վար չեն հագուիր:

Քանի որ շուրջառնի վրայ խօսիլ սկսայ, յանկարծ միտքս կուգայ թէ ատոնց զոյներուն մէջ բարեփոխում մը ներմուծել գէշ չպիտի ըլլար:

Ի՛նչ անճոռնի, որքան այլանդակ սովորութիւն է Իզմիրի մէջ յուղարկաւորութեանց միջոցին ներել որ քահանաները ուսերնին առնեն շուրջառնելուն ամենէն պոսպոսան զոյներովը: Կապոյտ շուրջառնել, վարդագոյն շուրջառնել, կանանչ շուրջառնել սեւ դադազին առջիւէն: Կարծես հարանիքի կերթան կ'օր:

Մինչդեռ աշխարհիս ամին կողմը կղերը սեւ կը հագնի յուղարկաւորութեանց միջոցին, մենք, Իզմիրցիքս, որ շատ ճաշակ ունենալնուս կը պարծինք, կը ներենք որ մեր վրայ խնդան, այն փողոցներու մէջ ուրիշ մեր մեռելները կը տանին: Պէտք էր շատոնց անդրադառնայինք այս անպատեհութեան վրայ:

Նոյն իսկ կեդրոնին մէջ ի Պօլիս, ուր եկեղեցական կանոնները

աւելի լաւ զիտեն, քահանաները իրենց սեւ վերարկուին վրայէն սեւ փորուքաւ մը կանցնեն ճերմակ bordureներով, մեռելները առաջնորդելու համար ինչո՞ւ միեւնոյն բանը հոս ալ չըլլայ:

Քանի որ նոր չուրջաւներ չինելու սկսուած է, այս խնդիրը եկեղեցական տնայրց ուշադրութեան կը յանձնարարեմ գերագրապէս բանացի իրաւունքով մը:

Վաղը ես ալ կընամ մեռելի եւ երբէք չպիտի ներէի որ զիս իմ վերջի բնակարանս տաաջնորդները ժպտուն գոյներով չուրջաւներ տանեն վրանին, չուրջաւներ՝ որ կանացի sortie-de balներուն կը նմանին:

Պիտի ըսէք թէ զիտողութիւնս պարապը պիտի երթայ եւ նորէն մեր տէրտէրները կարմիր պիտի հագնին երբ մեռելի երթան:

Այդպէ՞ս է ես ալ չեմ մեռնիր:

*

Քիչ մը երկայն եղաւ, կզգամ, չուրջաւի այս պատմութիւնս: Բայց ինչ կուզէք որ ընեմ, այն վայրկեանին որ վերջակէտը գնելու վրայ եմ, եկեղեցականութեան պատկանող մէկ երիտասարդ բարեկամս գրասենեակէս ներս կը խուժէ կրակ կարած:

— Աս ըլլալի՞ք բան է, կը պոտայ, դուք ըսէք, միշտ չարչրուինք, հոգինիս հանենք, մուրանք այդ կերպանները ճարելու համար եւ ահա Տէր Գ. . . քահանան որ յանձն առած էր զանոնք ձեւել, լուր կը զրկէ թէ մինչեւ որ հինգ մէճիտիյէ կանխիկ չի զրկենք իրեն, միշտաւ անգամ ձեռք չառնելու: Ի՞նչ կըսէք ասոր:

— Ոչինչ: Բարիդեան պէրոս կնկան մը պէս ձեր տէրտէրը ne marche pas . . . à l'œil, ինչպէս կը տեսնեմ: Եւ սա եղբակացութիւնը կը հանեմ ասկէ թէ՛ փրանկաց թաղի յոյն խանութպանները աւելի հայ են քան ձեր քահանան:

Աւելի ծանր բաներ ըսելու թէեւ իրաւունք ունէի այդ տէրտէրին վրայ, բայց աստիկ սուրբ շարժուման մէջ շատ մը մեղքերուս վրայ մէկ հատ մ ալ տեսլցնել զործիս չի գար:

* * *

Քահանայի, չուրջաւի, մեռելի, եկեղեցիի վրայ խօսած միջոցիս, գաղափարներու շղթայացումով մը մըտքս կուգայ այն սրտազբաւ եւ յուզիչ տեսարանը որ անցեալ երկուշաբթի օր կը պարզուէր յաչս անոնց որ ներկայ գտնուեցան այնքան ողբացեալ Գալուստէֆէնի Մարկոսեանի յուզարկաւորութեան:

Երեւոյթը նոր էր եւ յարգալիւր ուշադրութեան արժանի:

Այրի Տիկին Արուսեակ Մարկոսեան իր սիրեցեալ ամուսնոյն գաղաղին հետեւած եւ անոր քով ծնրադիր կաղօթէր եւ կը հեծկտար եկեղեցիին մէջ:

Առաջին անգամն է գոնէ ինծի համար — որ կը տեսնամ հայ կին մը որ էրկանը գաղաղին կը հետեւի մինչեւ վերջին կայանը:

Տիկին Մարկոսեան զոր Իգմբրցիները կը ճանչնան իբրեւ տիպար մը բարութեան, աղնուութեան, պարտաճանաչութեան եւ կատարեալ կնոջ — կատարեալ բառին ամենէն ընդարձակ իմաստով — ոտնակոխ ընելով գէշ հասկացումը պատշաճութիւնները եւ անսալով իր սրտին եւ զգացումներուն եւ թելադրութեամբ միմիայն իր սէրէն եւ գուրգուրանքէն սրտնցմով կը չըջատատէր իր ողբացեալ ամուսինը մինչեւ անոր վերջին շունչը, ու զամ է անկեղծ յարգանք մ'ալ մատուցանել յիշատակին անոր՝ որուն պաշտելի կենակիցը եղած է:

Տիկին Մարկոսեանի այս ընթացքը — որուն օրինակին կուգէի որ հետեւէին ամեն հայ կիները — ակնածանքով եւ հիացումով խառն տպաւորութիւն մը ըրաւ ներկաներուն վրայ եւ այդ զգացումներով լեցուած Մարկոսեան ընտանեաց բարեկամները սեղմեցին ձեռքը այդ օրինակելի այրին որուն վիշտը անսահման ըլլալու է այս պահուստ եւ կսկիծը անմխիթարելի:

Կիներուն ամենէն առաքինին ըլլալէն ետքը, Տիկին Մարկոսեան զխոցաւ նաեւ այրիներուն ամենէն պարտաճանաչը ըլլալ, որով աւելցուց իր շրջանակին մէջ գանուողներուն իրեն համար ունեցած ակնածանքը եւ հիացումը:

Տիկին Արուսեակ Մարկոսեան թող ներէ մեզի ուրիշ մեր անկեղծ վշտակցութեան արտայայտումին միացնել մեր խորին ակնածանաց հաւատքին:

Յ. ԱԼՓԻԱՐ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ *

ՍՈՒՏԸ ԻՐԱՒ ԻՅՆԴԸ ԻՅԼՕՔ

Նասիպին մէկ հաշին ալ ուս էր. կը խորհէր որ եթէ զեղացիներուն բոլ իր զատը վասակի, եթէ յաջողի զանոնք շահագրգռել իր սիրովը, կրնային թերեւս ձկնորսին վրայ տղիցութիւն բանեցնել, որ իր ծովին ժայռերուն պէս անդրադառնի մնացած էր իր սրտշումին վրայ. թէն Հօռօփը կարգուած չէր զեւս կազմուել կը տեսնուէր երբեմն Նասիպին հետ. երբում ըրած էր ուրիշին հետ չի կարգուել: Վէպի զիւցազնուհիի մը պէս, ճիշդ, տարբերութիւն մը միայն. — Խնդրէնքս լուցկիի բիթով կը մեղցնեմ ըսեր էր, հոն ուր այս վերջինը — Խնդրէնքս ծովը կը նետեմ կամ կ'սպաննեմ, պիտի ըսէր: Բայց զեղացիք իր սիրոյն մէջ խաղալիք է ուրիշ բան տեսած չունէին և երբեք լուրջի չէին տաներ Նասիպին խօսքերը:

— Է՛ Նասիպ, շատ կը սիրե՞ս Հօռօփը, կը հարցունէին. . . — Հա-

* Տես Ա. Մամուշ քիշ 12, երես 282:

պա՛, Հանւմ, չառնեմ նե ինքզինքս ծովը կը նետեմ... ճեմ պիտի ընեմ օր մը կ'ըսէր ինչպա՛րով — ծովը, կ'ըսէին... Է՛ լողալ զիտես, կ'աղատիս — չէ՛, տխրեցիքնե պիտի նետեմ քի խղզուիմ... — Իրա՞ւ, ու կը բըքջային կոկորդալի ականջովով. — Նասիպը անձնա՞պա՛ն, սիրո՞յ զոհ... հա՛, հա՛, հա՛. աս պակաս էր:

Նասիպ՝ քանի մը անգամ աղաչեր էր մէկ քանի Աղաներու, Հաւնաներու որ երթան ձկնորսին բարեխօսեն իրեն համար: Քիթին ինչպե՛ս էին. — Հա՛, ըսեր էին, կը խօսինք... զուն հոգզ մի ընե՛ր. — շաբաթներով խաղցուցեր էին ասանկ. օրին մէկն ալ ըսեր էին «զացինք խօսեցանք, յէք աղէկ, թող զայ ըսաւ: Նասիպ ուրախութենէն խելքը թոցուցած շունչը ձկնորսին քով առեր էր որ սպանալեօք փնտեր էր զինքը: Խղճալի կերպով, ճիտը ծուռ, զանգատեր էր... — Անանկ է նե միտքը փոխեր է, մեզի յէք աղէկ ըսաւ:

— Առ աղջիկը փախի՛ր կ'ըսէին երբեմն. — Գլուխը կ'երերցնէր յետախնայ կերպով. — Է՛ ի՞նչ պիտի ընես... — Ինչ՞ պիտի ընեմ, ինքզինքս ծովը կը նետեմ օր մը կը լմնայ կ'երթայ... Ամէն անգամ որ այս ծովը նետուելու խօսքը կ'ընէր, զեղացուց զուարթութիւնը չորրորդ աստիճանի կը հասնէր... Ասկէ աւելի անկարելի բան չէին կրնար երեւեալայել: Ամիսներ անցան ասանկ. Նասիպ յոյր կարեց թէ աղջկանը հօրմէն թէ զեղացիներէն. քիչ մը ուշ թէկ, բայց զգաց որ զաւեշտական ներկայացման պէս բան մը կուտար անոնց իր սիրոյ ցաւերուն ցուցադրութեամբը: Խորունկ վիշտ մը զգաց իր պարզ հոգիին մէջ որ զուարճանալու պատրուակով կամ նպատակով չարութիւնը չէր ըմբռներ: Ալ իր սիրոյն խօսքը չըրաւ, երբ հարցումներ ուղղէին, չէր պատասխաներ. լուռ կը մնար, կարծես միտքը ուրիշ տեղ, օր մըն ալ երբ շատ նեղը զրին զինքը ըսաւ թէ հայրը ուրիշին պիտի տայ Հօօօփը, թէ ինքն ալ վազ անցած է ալլ ևս... Մեծ զրկում մը եղաւ ասկա իր հանգիստասենեկուն համար, գրեթէ ցաւ մը: Թէեւ երբեմն կը փորձէին կատակել հին սովով, ինչպէս մեծ հրախաղութենէ մը ետքը. երբ ամեն բան լմնցած է արդէն, մոռցուած քանի մը հրթիռներ յետաձգեցին կը բռնկցնեն:

Անկարելին պատահեցաւ օրին մէկը: Առտու մը, մեծ յուզումն գեղին մէջ, ժամը 4ն էր և Նասիպը զեռ մէջ տեղ չիկար. եթէ արեւը սովորականէն 3 — 4 ժամ ուշ ծագէր՝ այնքան չպիտի զարմանային: Նա. սիպին կեանքին մէջ առաջին անգամն էր որ ատիկայ կը պատահէր. ժամը 5 եղաւ, 6, 7 Նասիպէն ոչ մէկ լուր: Աս ընդհանուր զարմացումին մէջ տեղն էր որ չես գիտեր ուրկէ, յանկարծ, տարածուեցաւ լուրը, պատահանէ պատահան, զուռէ զուռ սաստիկ հոլէ մ'արծարծուած կրակի պէս ճարակեցաւ. ձկնորս մը ըսեր էր փողոցէն անցած տանը՝ Տիկին Էթմէքեանին որ Նասիպին վրայօք հարցուցեր էր: — Իմացա՞ր... — չէ, ի՞նչ կալ որ — Նասիպը, մեր Նասիպը... — Է՛, ինչ է եղեր, — ինքզինքը տխրեցիքնե ծովը նետեր է — հէ՛... խղզուե՞ր է — Չէ՛, աղաւթեր են. քանի մը ձկնորս նաւակով կ'անցնին կոր եղեր... քիչ մնացեր է որ կը խղզուի կոր եղեր:

Շանթահարում մը եղաւ ասիկայ գեղին մէջ, եղերական անակնկալի մը հարուածը մարդուս գլխուն, անհաւատալի, գերբնական պատահարի մը երկարատեւ ապշութիւնը... Աս ինչ հրաշք էր... կարեղի բա՞ն էր, աւսանկ վսեմ՝ վերջաբան մը առանկ դաւեշտական հատորի մը, այս առաւիճան լուրջ, մահու շափ լուրջ շարժում մը Նասիպին պէս արարածի մը կողմէ, միմօտի մը կերպարանին մէջէն վիւցնողական հոգիի առանկ յառնում մը, փայլակի պէս... Երևակայութենէ, ենթապրութենէ զուրս բան մըն էր աս եղածը, յեղաշրջում մը, քանկում մը... մէկէն՝ դերերը փոխուեցան... Նասիպին վրան ինկացողներն ապշահար, սահմակած մնացին յանակնկալս յայտնուող այս մեծութեան առջև։ Իբր մկրտութեան նոր աւազանէ մը, Նասիպը ծովէն ուրիշ մարդ մը դուրս կ'իջար, հրաշափոխուած։ Ավաններով՝ զուարճացե՛ր, խաղացե՛ր էին իրենք այդ վսեմ սիրոյն հետ զոր այդ վսեմ տղան ամենօրեայ մահուան մը պէս սրային խորը կրելէն ետքը, մինչ արտաքուստ նոյն Նասիպը կը մնար ուրիշներուն համար, տարեր էր ինքզինքնին հետ թաղելու ծովուն յետին ալքերուն մէջ։ Շատ մը կիներ ու աղջիկներ փոփոքեցան, լացին և իրենց յուզումին մէջէն, արցունքներուն պիտմակին մէջէն Նասիպի զմբը լուսաւտ ազուրուրութեամբ մը երեցաւ իրենց, խեղալացած։ Ինչ չի կար իրենց յուզումին մէջ. խղճի խայթ, հիացում, կերակցութիւն։ Ահ, մահուանոյ խղճի խայթ... Երբ խեղճը աղաչեր էր իրենց որ բարեխօսեն ձկնորսին քով, իրենք ելեր խաղ մը խաղացեր էին իրեն... Չէին հաւտար, կը խնդային երբ կ'ըսէր թէ ինքզինքը ծովը պիտի նետէ... Հասցաւ եթէ խղճուէր... — վո՛ւյ մ'ըսէք, կը խնդկեամ... — կանացի ջիւղերը կը սրտախային, կը սարսափէին այս մտածումէն, ինչպէս նիհար ճիւղեր չար հովէ մը։ Ինքզինքնին ոճրագործ պիտի սեպէին անպատճառ և վատահամ որ Նասիպին ուրուականէն ահաբեկ՝ որ չպիտի թերանար անշուշտ շոգնաւէն գիմաւորելու գիրենք՝ ալ մէյ մըն ալ ստը չի պիտի կոխէին այդ անիծեալ գիւղը։ Խեղճ աղայ, աս բառը կար ամէն շրթունքներուն վրայ. սրովհետեւ աս խեղճ բառը մեր ժողովուրդը անխտիր կը գործածէ շատ մը զգացումներու համար. պէտք չէ կարծել որ այս պարագային մէջ արգահատանք կը նշանակէր միայն. իրենց բազմատորր յուզումին — հիացում, խղճի խայթ, կարեկցութիւն, գարով — ճիշդ, հայացի բառն էր։

Իրիկունը՝ շուկացիներն երբ տուն վերադարձան, իրաւ է որ շատ թերի ու ժողովուրդաւ գտան տանտիկիներուն խոհարարութիւնը — ո՞վ կերակուրի մտածեր էր այն օրը, — բայց ի փոխարէն առամաղիկ լուրը գտան որ մինչև կէս գիշերէն անպին հոկիւ տուաւ իրենց, ընտանեօք, օրուան գէպքին վրայ անվերջ խորհրդածութիւններու, մեկնութիւններու աննշ շափողներուն, բաւիղիներուն մէջ մտակարայ, մտացի...

Երկու ամիս ետքը — խաչին մօտերն էր — գեղին համեստ եկեղեցիին զանգակը իր վաղնջական՝ բարեպաշտ ու խոնարհ ձայնովը կ'երգէր ամուսնութեան մը համար։ Եկեղեցին ըսի լեցուն էր, գեղին բոլոր բնակիչներն հոն էին, բնիկ թէ՛ եկուր։ — Ասոնք մանաւանդ մեծաշուք ներկայութեամբ փայլ կուտային հանգէսին, էրիկ մարդիկ պաշտօնական տա-

բաղներով հանգիստւորուած, կիները դունագեղ ճօն արդուզարդներով կիրաւնաւալլէ։ Արդեօր ո՞ր ջօշին աղջիկը կ'ամուսնանար կոր։ Զօջի՜ աղջիկ . . . ալէկ դտար։ Երբէք՝ Հայ եկեղեցին հոշակած ըլլալու չէ տօնակ խոկատիպ ամուսնութիւն մը, արուեստագէտի մը բմհան երեւակայութենէն ծնած կարծես, կամ պարեկի մը բարի մէկ վայրկեանէն։ Փետան մեր Նաւսիսն է։ Երեւակայեցէք Նասիպը, բայց նոր, տեսնուելու արժանի Նասիպ մը, առանց իր ուշադրութեն, ինչ որ զրեթէ Նասիպ ըսել չէ ալ։ Սեփ սե, շիք հագուստ մը, շապիկին սպիտակափառ պարապը կուրծքին վրայ շաշեկով կողմնակի սլառահանէ մը շեշտինկնոյ արեւին տակ։ Բարձրորձ օձիքի մը մէջ վիզը պաշարուած, արգելափակ, ճերմակ ձեռնոցներ, փաղփուռ կօշիկներ. փետայի մը վաւերական կազմածը վերջապէս։ Նասիպը զրեթէ շնորհքով երիտասարդ մը եղեր էր. հագուստն է սրեմն որ մարդս մարդ կ'ընէ եղեր։ Հասա բնկալուչը, Հօօփը . . . Ժանեակներու, Ժապաքներու, բեհեզներու, ճօխութեան մը, բազմութեան մը մէջ թաղուած, կարծես յարութիւն տալու համար նոր, անճանաչելի Հօօփի մը . . . օրուն ա'լ կը վայէր, պէտք էր Հոխիսիմէ ըսել։

Այո՛, այսպէս կատարուեցաւ, հոշակուեցաւ, փառաւորուեցաւ Նասիպ Գրիգորեանին ամուսնութիւնն ընդ Օրիորդ Հոխիսիմէ Կարոտեանի (տիկնոջ գրեթե հրաւիրագիրները այսպէս կ'ըսէին)։ Զեմ՝ գիտեր ո՞վ կամ որոնք յայտեր էին այս բարի խորհուրդը, օրովհետեւ այս տեսակ բաները հաւաքաբար կ'ըլլային ընդհանրապէս, քանի որ մարդիկ երբ շատուր ըլլան մէկտեղած, իրենց միտակ եղած ատենէն աւելի բարի կ'ըլլան կամ աւելի չար, որովհետեւ զիրար կը լրացնեն, կ'եզրակացնեն, զիրար կը գերազրգոնեն իրարու հետ շփուելով, բարի թէ գէշ զործերու համար։ Բոլոր գեղը մէկ մարդու պէս ընդունեց դադաւաբար և գործարեց։ Ուզեցին վերագրածած կեանքին հետ երջանկութիւնն ալ տալ խեղճ զրկեալին, ժողովը կազմեցին և օրոշեցին աղջկան հայրն ամէն միջոցներով համոզել որ Հօօփը Նասիպին տայ։ Որոշեցին իրենք շինել աղջկան օժիտը, հարսնիքին ծախքերն հօգալ, ամէնքն ալ ներկայ գտնուիլ հարսնիքին, և իրենց մէջէն մէկը, և ամենէն ջոշը, կնքահայր տալ Նասիպին և Հօօփին։ Երբ այս պայմաններն առաջարկուեցան ձկնորսին, մարլը շրացաւ և հաւանեցաւ, պայմանով մը միայն։ Նասիպ այլ ևս պիտի ձգեր իր գործը և խառնութ մը պիտի բանար։ Խոտաւացան սղախիկ դրամազուտով փերեզակի խառնութ մը յանձնել Նասիպին։ Եւ սկսան զործի։ Տեսնալու էր՝ ինչ եռանդով։ Տիկնիկները և օրիորդները ձեռք ձեռքի տուած՝ ամբողջ ամիս մը աշխատեցան Հօօփին աղուր օժիտ մը շինելու, իրարու մէջ բաժնած աւարտ մատերը։ Զկնորսին տունն որ երեք սենեակով կտիկի տուն մըն էր, սկսեց եղած բաներով կահաւորեցին, հարսանեկան սենեակը մասնաւոր շարճճի հօգաճութեամբ մը շտկուեցաւ։ Որքան կը խնդային, որքան կը զուարճանային։ Որքան երջանիկ էին իրենց բժաճին բարութեան մարդանքին մէջ, Եւ ինչպէս կ'սպասէին մեծ օրուան, աւելի անհամբեր թեքիս քան սիրակցորդ ամուրը։

Եկեղեցիի մէջ տեսնուելու էր թէ ինչպէս լուրջ, համազուած երեղթ

մ'ունէին հարսնեւորները, իրենց շքեղ արդուզարդերուն մէջ: Շատ մը կ'ինձր լացին. « առեալ զձեռն Եւային » ին: Այնքան սպրկեշտ ու խոնարհ երևոյթ մը ունէին երկու սիրահարները, — Նասիպին գէժքը իր միամիտ ու երջանիկ մարդու բարութեամբն ազտըցած, իր ճշմարիտ լոյսին մէջ, « Հոփսիմէն » իր աղքատ աղջկան ձիւր — ծուռ կեցածքին մէջ համակրելի — որ բոլոր սիրտերը ի դորով շարժեցին: Արարողութենէն վերջը՝ բազմութիւնը կ'ընդհատուէր զնաց ուր փառաւոր կերութեամբ կ'աւա: Միակ առիթը եղաւ այս հարսնիքն ուր բնիկներն — ձկնորսին բոլոր բարեկամներն այսինքն և եկւորներն արմուկ արմուկի եղբայրակցեցան անկեղծ ու քաղ ընտանութեամբ, մոռցած ընկերական նախապաշարունակները... Սրահին մէջ տեսնաւու բան էր սակաւ հարս ու փեսին շարժումն ու խօսուածքին թոթովումները, նորընծայի հեղողութիւնները, իրենց ամէկուտութիւնը, կարմրիկները, բարեմաղթութեանց չի կրնար պատասխանելին, եթէ ոչ հողիւ լսելի մեքսիով մը. Ոստանիկները (citadin) սակաւ չէին խորհեր ծաղրելու. բարութեամբ կը յայտէին. որքան սիրուն, համակրելի կը գտնային գաննք սալօնի մէջ օտարամուծուած գեղջուկի իրենց յազիչ ձախաւելութեանցը մէջ...:

Իրենց խոստմանը համեմատ փեսային սղփիկ զրամաղլու մը ալ տուին, որուն Նասիպ իր զրամը աւելցնելով կրցաւ փերեղակի շնորհքով խառնութ մը բանալ ծովեղբորը: Աւելորդ է ըսել որ այս խառնութն զլիւստոր յաճախորդները, ամառը կ'կտրեն ին և, որանք անոր առջեւն անցած ատեննին միշտ բուն մը ունին ասնկու, և խօսք մը կ'առնային ըսելու: Նասիպ երախտազէտ է անոնց որտիւ խորհն: Կ'ուզէ աժան ծախել իր բարերարներուն, բայց չի յաջողիր իր վաճաճ սուտերուն մէջ, իր սղփիկ կրկինը կ'աւան, կ'արժեն կ'ուզեն վճարել նաեւ հաճոյքը, խորանկ, բացը, տեւական, զոր կ'զգան ի տես իրենց բարերարեալին, իրենց նախախնամեալին...:

ՊԵՏՐՈՍ ԱԳԱՅԱՆ

Սէրջօեան ընտանիքը կը փութայ թերթիս միջոցաւ իր շնորհակալութիւնները ներկայացնել ամեն անոնց որ հաճեցան ներկայ գտնուել Կարապետ Էֆ. Սէրջօեանի յուղարկաւորութեան և և իրենց վշտակիր համակրութեան ապօրոյցը տուին այս տխուր առթիւ:

Լ Ր Ա Ք Ա Ղ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

✱ Շարաթէ մը ի վեր քաղաքս
կ'գտնուի Մեծ. Մկրտիչ էֆ.
Մէղպուրեան եւ հիւրընկալուած
է Ամեն. Ս. Առաջնորդ Հօրմէ ու-
րու վարդեմի եւ մտերիմ բարե-
կամն է. Մէղպուրեան էֆ. յատ-
կապէս եկած է Իզմիր՝ անձամբ
հրաւիրելու Ս. Առաջնորդ Հայրն
ի Պօլսո՝ իր ծանօթ հիւանդու-
թիւնը դարմանելու համար. — Ա.
եղորդ է անշուշտ ներկայացնել
Իզմիրցիներուն՝ Մէղպուրեան
էֆէնային՝ իբր կրթական արդիւ-
նաչափ մշակ եւ իբր հիմնադիր —
անօրէն աղայոց եւ աղջկանց
վարժարաններու. որոնք շուրջ
կէս դար Պօլսոյ կարեւորագոյն
եւ արգիւնաւոր հաստատութիւն-
ներն եղած են՝ իսկապէս հայ
մանկաւոյն դաստիարակութեան
նուիրուած եւ մասնաւորապէս
իր հասուցած բազմաթիւ ուս-
եալ եւ զարգացած աշակերտու-
հիւներով մեծագոյն ծառայու-
թիւնը մատուցած է մանուանդ
դաւառային կրթական գործին.
Իբր այս՝ զարմանալի չէ ուրեմն
որ Մէղպուրեան էֆ. սիրով իր
ընդունելութիւն կ'ըստէ քաղա-
քիս ամէն դասակարգի ազգային-
ներէ եւ մասնաւորապէս իր բա-
րեկամներու. եւ ծանօթներու
չըջանալին մէջ աղնուամիտ յար-
գանքի եւ մեծարանաց առարկայ
կ'գտնուայ Մէղպուրեան էֆ.
փափաքելով մօռէն դադարար
մը կազմել տեղւոյս Ազգ. հաս-
տատութեանց վրայ, թերթիս
նմբագրին հետ այցելեց երկուս
վարժարանները, Հոգ-Որբախնամ
Ընկերութեան Որբանոցը եւ կրթ.
Ընկ. Մանկապարտէզը եւ չափ
զոհ մնաց ամենուն մէջ տիրող
բարեկարգ եւ կանոնաւոր վիճա-
կէն, մասնաւորապէս Մանկա-
պարտէզի մանկանց տրուած խը-
նամքներէն եւ անոնց կրթու-

թեան համար կատարուած ար-
դիւնաւոր ջանքերէն:

✱ Գաւառական Ժողովոյ Հրո-
չըջանի Ա. ին նիստը որ տեղի
պիտի ունենար ամսոյս 21 ին,
մեծամասնութիւն չգտնելով, յե-
տաճգունեցաւ ամսոյս 26 ին, բայց
կրկին առաջնոյն բաղդին վիճա-
կեցաւ երեսփոխաններու բացա-
կայութեամբ: Չենք կրնար հաս-
կնալ թէ Գաւառական Ժողովոյ
անդամները ինչու ներկայ չեն
գտնուիր եւ կ'ըլանան կատարե-
լու իրենց պարտքը որ հազիւ
աւարին 2—3 անգամ կ'ներկա-
յանայ: Եթէ հրաժարելու մտա-
զիր են, ինչո՞ւ չեն զրկիր իրենց
նրաժարագիրն եւ սնուցու ժա-
մաւաճութիւն կ'պատճառեն
իրենց պաշտօնակիցներուն: Մեր
կարծեօք եթէ երբորդ անդամ
կրկին մեծամասնութիւն չգոյա-
նայ, պէտք է լուծեալ նկատել
այդ ժողովը եւ ընդհանուր ընտ-
րութեան ձեւարկել, ընտրելով
պարտաճանաչ, գործունեայ եւ
միանդամայն բանիւրուն անհաւ-
ներ, որոնք տեղեակ ըլլան իրենց
պաշտօնին եւ գաւառի չըլլան
այս տեսակ պարագաներու մէջ:

✱ Անվերջանալի եւ նոյնքան
ալ պայթեալութիւն ազդող խըն-
դիրն, անշուշտ կուսեց ընթեր-
ցողն, քահանայիցը կ'գտնուայ:
Մեր կարծեօք անոնցը չէ՞ յան-
ցանքը, — որոնց մէջ բացառու-
թիւնները միշտ կ'յարգենք, կը
սիրենք ու կ'մեծարենք, — այլ
այն հասարակութեան որ եկեղե-
ցական դասին մէջ կ'թոյլատրէ
որ մոտեն անոնք: Անոնց շահա-
տակութիւնները ամեն օր կը
լսենք ու կ'կարգանք, բայց թէ
ե՞րբ ձեռք ձեռքի տուած պիտի
վտարենք այդպիսիներ եկեղեց-
ւոյ սեմէն, ահա կարեւորագոյն
ու լուծման կարօտ կէտը: — Մեր
ընթերցողներէն շատերը գիտեն

արդէն թէ քաղաքիս մէջ նոր
շուրջառներ չինուելու ձեռնար-
կուած է, — որու մասին մեր
կածիքը ուրիշ աստիւ պիտի
յայտնենք: Մեր քահանաներէն
Գաբրիէլ Քնյ, ինչպէս որ
կ'երևի զերձակութենէ կոչեց-
եալ է ի քահանայութիւն եւ որ իր
բնիկ ծննդավայրին մէջ քահա-
նայագործել չկրնալով դացած է
Եգիպտոս եւ անկէ իբր պարզե-
ւաւոր վիճակահանութեան թիւ
մը Իզմիր ինկած է, կ'հրաւիրուի
նոր շուրջառները ձեւելու, որ-
պէս զի զանոնք կարելու սիրա-
յօժար գտնուող հայ տիկիներն
ու օրիորդներ ժամովաճառ չըլ-
լան սպասելով: Բայց մեր տէր
հայրը լուր կ'ըրկէ եկեղեցական-
ներու թէ մինչեւ որ հինգ մէճիտ
կլեկիկ չվճարեն մկրտաբ ձեռք
չպիտի առնէ: Կ'երեւի թէ Մեծ
Պահոց օրերու մէջ մեղքի կարգը
դասած պիտի ըլլայ ապստիկ
մկրտաբունը, բայց ի վերջէ ինք-
նաբերաբար եւ քիչ մ'ալ ի-
գական սեւէն պատկառելով վի-
զը ծռած՝ հաւանած է մկրտաին
մօտնալ, այն մկրտաին՝ որու
պաշտօնը թերեւս ի վերջէ հաս-
կցած պիտի ըլլայ շնորհունակ
տէր հայրը թէ ուրիշ շատ բանե-
րու ալ կրնայ ծառայել . . . :

* Գոհութեամբ կրմանաբ թէ
քաղաքիս Տանրմարքայի հիւպա-
տոսարանի Ա. թարգման Մեծ.
Պօղոս էֆ. Շահումեան ստացած
է չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ
պատուանշան: Կ'շնորհաւորենք
մեր յարգելի քաղաքակիցը Կայ-
սերական այս շնորհին արժանա-
ցած ըլլալուն համար:

ՄԱՀԱՊԱՅՈՒԹ

* Անցեալ Կիրակի, Մարտ 23,
քաղաքիս հայ հասարակութիւնը
դառն կորուստ մը կրեց մահուամբ
Գալուստ էֆ. Մարկոսեանի, ճար-
տարագէտ-երկրաչափ եւ Կայ-
սերական ֆոնիսեր Իզմիրի երկա-
թուղեաց. Բշ կատարուեցաւ յու-
ղարկաւորութեան տիւրը հան-

դէսը Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ
մէջ արտակարգ չքեղութեամբ
եւ ի ներկայութեան խուռն բազ-
մութեան հայ եւ օտարազգի ա-
կանաւոր անձնաւորութեանց.
բազմաթիւ ծաղկեպսակներով
ձածկուած էր դադաղը զոր կը
չըջապատէր երկսեռ վարժարա-
նաց սաներէն ու սանուհիներէն
խումբ մը՝ իւր նշան յարգանաց
առ հանդուցեալն որ ժամանակին
անձնութեամբ շինած էր Հօփ-
սիմեան վարժարանը, այս աստիւ.
Ազգ. Վարչութեան կողմէ ստա-
նալով ոսկիէ շքեղ ժամացոյց մը
իբր նուէր եւ նշանակ ազգովին
երախտագիտութեան: Արժ. Տ.
Կարապետ Վարդապետ, որ կ'ստ-
լազանէր մեռելական հանգիսին,
հակիրճ դամբանական մը խօսե-
ցաւ, ինչպէս նաեւ Հօփսիմեան
սանուհիներէն մին արտասանեց
երախտագիտական սրտաւուչ
ճառ մը ի զիմաց երկսեռ սանե-
րուն: — Հանդուցեալ Մարկոսե-
ան Գալուստ էֆէնտի, անխոնջ
աշխատող մը, միմիայն իր մտա-
ւոր կարողութեամբ եւ անհա-
տական ջանքերու շնորհիւ գրա-
ւած էր այն բարձր դիրքը ուր կը
գտնուէր եւ գնահատելի ծառա-
յութիւններ մատուցած Իզմիրի
նահանգին իր արուեստագէտի
տաղանդով իսկապէս պատուա-
բեր իր պատկանած համայնքին:
Իմրադրութիւնս խորապէս կը
աւակցի Այրի Տիկին Գ. Մար-
կոսեանի՝ զինք հարուածող այս
անդարմանելի կորստեան աստիւ:

ԳՆԱՀԱՆԱԳԵՅ ԶՈՐԻՋԸ

* Գ. Օդանեան, Տրտպիլոսէն,
մեր համակիւնի աշխատակից Ռ.
Ջարգարեանի հասցէին ուղղեալ
նամակ մը կ'ըրէ «քահանայական
ցաւ»ին աստիւ, մատնանիչ ընե-
լով գիւղուկ կամ քաղքենի տէր-
տէրներուն զայլմակղելի արար-
քը, արծաթապաշտութիւնը, ա-
մենազգի զեղծումները, անրա-
բոյականութիւնը, տգիտութիւ-
նը եւ որ ի կարգին, ու կ'ցաւ

որ ձեռնհաս մարմիններու կողմէ
դարձան մը չխորհուր քահա-
նայական այս անկեալ վիճակին,
գիտակից ջանքեր չեն ըլլար
թուփ մը կանգնելու քահա-
նայական շահատակութիւններու
դէմ որոնք տակաւ կ'ընդարմա-
ցնեն հաւատքէ բխող ամեն աղնիւ
զգացում՝ հայ համայնքին մէջ:
Ի վերջոյ Օգոստեան էֆ. կ'առա-
ջարկէ Արմաշու զպրեզանքին
մէջ հաստատել ամուսնացեալ
կղերականութեան համար դա-
սընթացք մը, եւ կամ ուրիշ յար-
մար վանքերու մէջ կեդրոն ըն-
ծայանոցներ կազմակերպել՝ ուս-
եալ զարգացած քահանայացու-
ներ պատրաստելու համար եւ
այսպէս քահանայութիւնը բարձ-
րացնել իր ինկած ստորնութե-
նէն, նոր ձեռնադրուողներու
մասին արժանաւորութեան խըս-
տանքաւան շնութիւն մը ի գործ
դնելով, եւ արդէն այս տեսակ
դադափարի մը իրապոքման ձեռ-
նարկած է Սեբաստիոյ Առաջ-
նորդ Տ. Պետրոս Սրբազանը՝ Ս.
Նշանի վանքին մէջ Բահանայա-
նոց — ընծայարան մը հիմնելու
խորհուրդը յղանալով որու յա-
ջողութեան ի սրտէ բաղձացող է
նամակագիրը:

ԿԱՒԱՐԱՆԱԿԱՆ

* Վանայ Երամեան վարժարա-
նի 25 ամեայ յորելեանին Գործա-
դիր մասնաժողովոյ գիւանը, որու
նախագահն է Սահակ Նպիւս. Բագ-
րևանդեան, գիր մը ուղղելով
կնքագրութեանս՝ կ'ծանուցանէ
թէ քաղաքին Վսեմ. Գուսակալին
բարեհաճ արտոնութեամբ հան-
գանալութեան մը ձեռնարկուած
է, որու արդիւնքով նոյն հաս-
տատութեան հիմնադիր — տնօրէն
Երամեան Համբարձում էֆէնտի
պիտի նուիրուի դպրոցական սե-
ւական չէնք մը: Հանգանակու-

թիւնը սկսած է նոյն վարժարանի
նախորդ աշակերտներէն եւ ա-
ռաջին արգիւնքն եղած է 120
ոսկի եւ պիտի շարունակուի կըր-
թասէր հասարակութեան ամէն
չրջանակներուն մէջ: — Գաւա-
ռացի կրթական արդիւնաշատ
վաստակաւորի մը ընծայուած
սոյն գործնական յարգանքը մը-
խիթարական երեւոյթ մըն է մեր
կրթական տարեգրութեան մէջ,
պատուաբէր Վանեցի ազգայնոց
եւ հաւատարմքը անոնց կրթատե-
րական ձգտումներուն, կ'արժէ
որ ամէն կրթութեան բարեկամ-
ներ իրենց մասնակցութեան բա-
ժինը ունենան սոյն գնահատա-
կան զեղեցիկ ձեռնարկին մէջ եւ
քաջալեր հանդիսանան բաղմա-
վաստակ Յորելեարին:

* Ատարագարէն կ'զբոն մեզ
— Ամսոյս 20ին հանգրիսաւոր կեր-
պով կատարուեցաւ թաղումը
արդիւնաւոր ուսուցիչ Պօղոս էֆ.
Ճինճիւնեանի. եկեղեցիին մէջ
կնքի էֆ. Գալաթեան եւ գե-
րեզմանաւորներ՝ Գէորգ էֆ. Շի-
րինեան, հանդիսեալին աւելարդ
ուսուցիչը, որտառու է դամբա-
նականներ խօսեցան: Հանգուց-
եալը իր ուսումը քաղաքիս մէջ
առած է եւ երկար տարիներ
պաշտօնավարած թէ հոս եւ թէ
ուրիշ տեղեր: Ս. Հրեշտակապետ
թաղի նորընտիր թաղականու-
թիւնը իրեն առաջին գործ ըրաւ
մաքրել դպրոցը, ուսուցիչները
փոխուեցան, չէնք՝ որ դարչա-
հատութեամբ լեցուն աւերակի
մը կ'նմանէր, առայժմ պզտի նո-
րոգումներ կրեց եւ շնորհիւ նոր-
ընտիր տեսչին՝ որ երեք տարիէ
իվիւր Աֆ. Գարահիսար կ'զմու-
էր եւ որուն հոստոյն տաանութիւն
տարուան զործունէութիւնը այն-
քան արգիւնքներ տուած էր,
այժմ դպրոցը սկսած է քալել
կանոնաւոր ընթացքով:

ՃԱՄԱՆԱԿԱՅՈՅՑ

ԱՒԱԳ ՇԱՐԹՈՒԱՆ

Ս. ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ

				Զանգակ	սկզբ.
Մարտ 30	Կիրակի	Ծաղկազարդ	Առաւօտ	ժամ	6. — 6. 30
* »	»	Դանբաց	Երեկոյ	»	3. 30 4. —
Ապրիլ 3	Ա. Եչ.		Առաւօտ	»	5. — 5. 30
»	»	Ս. Պատարագ		»	9. 30 10. —
* »	»	Ոսնալուայ	Երեկոյ	»	4. — 4. 30
* »	»	Խաւարում	Գիշեր	»	— 8. —
Ապրիլ 4	Ա. Որ.	Ճաշու.	Առաւօտ	»	— 9. —
»	»	Թաղում	Երեկոյ	»	— 4. —
Ապրիլ 5	Ա. Շչ.		Առաւօտ	»	— 7. —
»	»	Ճրագալոյց	Երեկոյ	»	2. 30 3. —
* »	6	Կիրակի Ս. Զատիկ		»	5. — 5. 30
* »	7	Բչ. Մեռելոց Ս. Պատարագ	[Ի Գերեզմանատուն]		

* ԾԱՆՕԹ. — Հաշանիշով որոշում օրերը քարոզ պիտի խօսուի:
ՀՈԳԱՍԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԳԱՂՏՆԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

- Ս. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ — Մոլեռանդորքեան զոհ մը
(Իրական պատմութիւն) (Վերջ)
- ՇԱՀՆՈՒՐԻ ԲԱՐԵԿԱՄԸ — Դէպքեր ու Դէմքեր (Երուսաղէմ)
- Յ. ԱԼՓԻԱՐ — Ներսէն - Դուրսէն
- Ա. ՆԱԻՐԵԱՆ — Դրական Ոստնեասիրութիւններ
- Վ. ՄԱԼԷՋԵԱՆ — Հոգիի Ժեսպեր (լատին.)

ՆՈՒՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տիարք Հոստոսեան Եղբարք Աշխատողիք տարեկան Ս. Մա.
Սուլ մը կ'ընդհատեն Օհայթի գիւղի Ազգ. Գարձարանին:

Ս. ԼՈՒՍԱՆՈՐՁԵԱՆ ՀԻՒՄՆԳԱՆՈՅԻ. - Տիկին Լուսի Գ. Յ.
Բարազեան Գալուստ Մարկոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղ-
կեպանի 1 Օսմ. Ոսկի:

ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅԻ. — Աւետիս Էժ. Աւետիքեան փոխան
ծաղկեպանի Գալուստ Մարկոսեանի մահուան առթիւ 2 մեծիս:

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Մամուլի բաժանորդագրուածիւնք միայն տարեկան էն: Կորսուած թեր թեր վերստանալ փափաքող բաժանորդք պէտք է որ անոնց գինը վճարեն: Չճրատարակուած յօդուածք ետ չեն վերադարձուիր, եւ ստանց բացառութեան միշտ անպատասխանի կ'մնայ այս առթիւ խնդրուած ո եւ է բացատրուածիւն: Կ'ընդունուին նաեւ ծանուցումներ խիստ չափաւոր գիներով:

Ա. Մամուլ ձեռքէ կ'մախտի Պօլիս եւ Կեդրոնատեղին է Մ'նք. ՆՇՍՆ ԷՖ. ՅԶԱՆԵԱՆ Պահչէ Գարու ք 59, Կ'գտնուի նաեւ ինչպէս Բերաի նոյնպէս եւ բոլոր լրագրավաճառներու եւ ծխավաճառներու խանութները հասը 40 փարաի:

Թուրքիոյ	համար	սարեկան	50	դրուշ
Արսասահմանի	»	»	12	փրակ
Ռուսաստանի	»	»	5	րուպլի
ՀԱՏԸ 40 փարա				

Բաժանորդագրուի փափաքողք կրնան դիմել ուղղակի խմբագրութեան եւ կամ թերթիս Գործակալներուն:

Հասցէ՝

م. ماموريان مخدومی — از مير

« آروايمان مامول غزتهسى صاحب امتياز ومدير مسئولی »

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ԽՄՐԱԳԻՐ - ՏԵՕՐԷՆ

« ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ »

Շաբաթաթերթի

Իգմիր

M. MAMOURIAN FILS

RÉDACTEUR - PROPRIÉTAIRE

de la Revue Hebdomadaire

« AREVELIAN MAMOUL »

Smyrne

« ՄՈՒՐՀԱՆԴԱԿ »

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

Բ. Դրակ մեծ պողոտան թիւ 20

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏԵՐ 4 ՏԵՕՐԷՆ

Տ. ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական եւ Ազգային Տեսութիւններ, Լուրեր, Թղթակցութիւններ, Գիտական եւ Արուեստական յօդուածներ, Թերթօն եւն. եւն.:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դասառնեալ համար	սարեկան	100	դր. վեցարեւելայ	50	դր.
Պօշոյ	»	»	75	»	40
Արսասահմանի	»	»	22	փր.	11

Ձեռի կը ծախուի հասը 10 փարայի: